

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
 הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

באיזור הטיטול² (תינוק נחשב כחולה שאין בו סכנה).

באופן שמצד איסור רפואה מותר לשים משחה, כיצד יש לעשות זאת?

כאן נבוא לעניין השני, והוא איסור ממרח. אחת מל"ט אבות מלאכות הוא איסור "ממחק", דהיינו החלקת איזה דבר. דבר זה נעשה במשכן כשרצו להחליק את עור הבהמה. ותולדת "ממחק" היא איסור "ממרח"³, דהיינו למרוח ולהחליק דבר סמך.

ומשום כך, אף באופן שמותר לשים משחה בשבת ע"ג פצע וכדו' [אם אין הדבר בגדר פיקוח נפש⁴] אסור למרוח את המשחה על גבי הפצע או על גבי התחבושת מחשש איסור ממרח⁵, אלא יש להניח את המשחה על גבי הפצע ישירות מהשפופרות או ע"י כף וכדו', ולא למרוח יותר. ואם צריך לשים תחבושת על המשחה, מותר לעשות זאת אף על פי שהמשחה תמרח על ידי זה. והטעם, כיון שזה נעשה בשינוי, ועוד שאינו מתכוון להחליק את המשחה, אלא רק שתתפשט בכל המקום⁶.

באיזה מקרים מותר לשים משחות בשבת?

בענין נתינת משחות בשבת ישנם ב' חששות. א. איסור נטילת תרופה בשבת. ב. איסור ממרח, כשמורח את המשחה על פצע וכדו'.

לענין איסור נטילת תרופה בשבת, משחות הרי הם כתרופה ממש, והם בכלל הגזירה שאסרו ליטול תרופה בשבת מחשש שמא יבוא לשחיקת סממנים¹.

ועל כן דין נתינת משחות בשבת כדין שנתבאר לעיל בשאר תרופות, שיש חילוק בין אם יש בפצע זה חשש לזיהום שיכול לבוא מזה לידי פיקוח נפש, שאז מותר אפי' מלאכות דאורייתא ע"י יהודי. ואם אין חשש לפיקוח נפש אלא שיש לו מזה כאבים עד כדי כך שנפל למשכב או חלה כל גופו מחמת זה, מותר מלאכות דאורייתא רק ע"י גוי, ומלאכות דרבנן ע"י יהודי. ואם יש לו רק כאבים שמגיע מחמתם למקצת חולי, אסור ליהודי לעשות עבורו כל מלאכה אפי' מדרבנן וע"י גוי מותר רק מלאכות דרבנן. ואם אלו רק כאבים בעלמא, אסור לעשות עבורו כל מלאכה אפילו מדרבנן בין ע"י יהודי בין ע"י גוי. ולענין איסור ממרח ראה להלן.

מקרים שבדרך כלל מותר לשים משחות, דלקת בעיניים, תינוק שצריך לשים לו משחה או שמן

² שמירת שבת כהלכתה פרק י"ד סעיף כ"ח. עיי"ש שמדבר על שמן, אמנם ה"ה במשחה באופן שיתבאר להלן.

³ רמב"ם הלכות שבת פרק י"א הלכה ו'.

⁴ שאם זה בגדר פיקוח נפש ובשביל זה צריך דווקא למרוח את המשחה, מותר.

⁵ עיין מ"ב סימן שכ"ח ס"ק פ"א.

⁶ שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג סעיף י"ד והערה ס"ג.

¹ עיין שו"ע סימן שכ"ז.

האם מותר לסוך שמן על הידיים או השפתיים בשבת?

יש לחלק בזה בין מקרים שונים:

אם הידיים או השפתיים סדוקות, אסור לסוך אותן בשמן, כיון שהשמן מועיל לריכוך וריפוי הידיים, והדבר אסור מגזירת שחיקת סממנים.⁷ ואם אין הידיים או השפתיים סדוקות, אלא שרוצה לסוך אותן בשביל למנוע יובש, או אפילו אם כבר יש לו יובש קל בידיים, הדבר מותר, כיון שאי"ז נחשב לרפואה כלל אלא לסיכה של תענוג שאינה אסורה בשבת.⁸

ואם יהיה מקום בו יהיו רגילים האנשים לסוך שמן על הידיים או השפתיים [גם כשאינן להם כבר סדקים], מותר יהיה להם לסוך שמן בשבת אפילו כשיש להם סדקים וכוונתם בזה גם לרפואה.⁹ והטעם, מכיון שרגילות אנשים בריאים לעשות זאת, אין בזה היכר שעושה כן לרפואה, ולא גזרו ע"ז חז"ל.¹⁰

[איסור "ממרח" אין בסיכת השמן, מכיון שהשמן אינו דבר סמיך ששייך בו מריחה והחלקה].

אדם שנקע רגלו האם מותר לו לשים "קומפרס" ע"ג הנקע?

באופן שאינו מרגיש כאב חזק מחמת הנקע, א"כ אין הוא מוגדר "כחולה", ומשום כך אסור לשים קומפרס ע"ג הרגל.¹¹ אבל אם יש לו כאב חזק עד שנחלש כל גופו מחמת זה, הרי הוא נחשב כחולה שאין בו סכנה שמותר לו לקחת רפואה, ולכן מותר לו לשים קומפרס ע"ג הרגל.¹²

כשמותר לו לשים קומפרס ע"ג הנקע כיצד יש לעשות זאת?

בהכנת הקומפרס יש חשש לשני איסורים. א' איסור "מלבן" – פי' איסור כיבוס כשמשרה את הבד או התחבושת במים.¹³ ואפילו בבד נקי ג"כ להרבה פוסקים יש בו איסור כיבוס.¹⁴ ב' איסור סחיטה, דהיינו שבכל אופן אסור לסחוט את הבד אחרי שנשרו במים.¹⁵ ומשום כך, אם אדם יודע שיצטרך קומפרסים בשבת להניח על רגלו, יש להשרות אותם במים בערב שבת, ויניחם רטובים בשקית ניילון, וישתמש בהם בשבת. [כשהוא בגדר חולה שמותר לו הדבר].

ואם יש צורך להכין את הקומפרס בשבת עצמה, יש לעשות זאת באחד מן האופנים הבאים:

א. שגוי ישרה את הבד או התחבושת במים, וישים זאת על החולה. [בהנחת התחבושת על החולה ע"י הגוי, ירויח גם לצאת מחשש סחיטה שיכול להיות ע"י הנחת התחבושת על הרגל].

ב. להשרות את התחבושת במים צבועים, שמלכלכים את הבד, [אך אין לצבוע את המים בשביל כך, משום איסור "צביעה"].¹⁶

ג. יש עוד איזה פתרונות לענין, אך אם א"א לו לעשות כנ"ל, יש לשאול רב, מחמת שהדבר תלוי באיסור דאורייתא של "כיבוס".

אדם שנקע את רגלו האם מותר לשים אותה בתוך קערה עם מים?

רחיצת הרגלים במים הינה דרך גם לאנשים בריאים, ומשום כך מותר לשים את רגלו בתוך מים אף אם כוונתו לרפואה.¹⁷

¹³ שר"ע סימן ש"ב סעיף ט', ומ"ב ס"ק מ"ה.

¹⁴ רמ"א סימן ש"ב סעיף ט', ומ"ב ס"ק מ"ה, עי"ש שכתב שיש לחוש כדעה זו להחמיר בשל תורה. ועי"ש גם בביאור הלכה ד"ה שיש.

¹⁵ מ"ב סימן ש"ב ס"ק ל"ט אות ב'.

¹⁶ שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ג סעיף י"ט.

¹⁷ כמבואר בשר"ע סימן ש"ב סעיף ל"ז.

⁷ רמ"א סימן שכ"ז סעיף א', ומ"ב ס"ק ד'.

⁸ שר"ע סימן שכ"ח סעיף כ"ב, ומ"ב ס"ק ע"ב.

⁹ שר"ע סימן שכ"ז סעיף א' ומ"ב ס"ק ב'.

¹⁰ שם, וכן מבואר בשר"ע סימן שכ"ח סעיף ל"ז.

¹¹ שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ה סעיף ל"ה והערה צ"א.

¹² שם פרק ל"ג סעיף י"ט.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בדיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il